

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJOS
EKONOMIKOS POLITIKOS GRUPĖ**

PAŽYMA

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMO „DĖL LIETUVOS
RESPUBLIKOS ŪKIO SUBJEKTŲ, PERKANČIŲ–PARDUODANČIŲ ŽALIĄ PIENĄ IR
PREKIAUJANČIŲ PIENO GAMINIAIS, NESĄŽININGŲ VEIKSMŲ DRAUDIMO ĮSTATYMO
NR. XII-1907 PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIII-5004“ PROJEKTO
(TAP NR. 20-1462(3); TAIS NR. 20-10197(4))**

2020-09-14 Nr. NV-2491

Vilnius

1. Projekto rengėja – Žemės ūkio ministerija (ŽŪM).

2. Projekto tikslas – pateikti Seimui Vyriausybės išvadą – iš esmės pritarti Seimo narių A. Stančiko, A. Salamakino, K. Starkevičiaus, J. Baublio pateiktam Istatymo projektui (ir pateikti pasiūlymus dėl jo tobulinimo), kuriuo siekiama nustatyti žalio pieno pardavėjų ir žalio pieno pirkėjų nesąžiningų veiksmų perkant ir parduodant žalią pieną draudimą bei nustatyti institucijas, atsakingas už įstatymo nuostatų laikymosi priežiūrą bei atsakomybę už įstatymo pažeidimus, taip pat įgyvendinti Konstitucinio Teismo 2020 m. vasario 6 d. nutarimą Nr. KT22-N1/2020.

3. Dabartinė situacija:

- 2015 m. birželio 25 d. Seime buvo priimtas Ūkio subjektų, perkančių–parduodančių žalią pieną ir prekiaujančių pieno gaminiais, nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymas Nr. XII-1907 (toliau – Nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymas), siekiant nustatyti griežtesnį pieno rinkos reguliavimo mechanizmą, įtvirtinant žalio pieno pardavėjų ir pirkėjų nesąžiningų veiksmų perkant ir parduodant žalią pieną draudimą.
- 2016 m. Seimo narių grupė kreipėsi į KT dėl įstatymo atitikties Konstitucijai. KT išnagrinėjo konstitucinės justicijos bylą Nr. 11/2016 ir 2020 m. vasario 6 d. priėmė nutarimą Nr. KT22-N1/2020 „Dėl Lietuvos Respublikos ūkio subjektų, perkančių–parduodančių žalią pieną ir prekiaujančių pieno gaminiais, nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymo atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“.
- Šiuo KT nutarimu nutarta, kad Nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymas pagal priėmimo tvarką (2015 m. priimtas taikant ypatingos skubos svarstymo tvarką, nenurodant šios tvarkos taikymą pagrindžiančių motyvų) prieštarauja Konstitucijos 5 straipsnio 2, 3 dalims, konstituciniams teisinės valstybės, atsakingo valdymo principams. Taip pat pripažinta, kad Nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymo 3 ir 5 straipsniai neprieštarauja Konstitucijai.
- Šis KT nutarimas Teisės aktų registre oficialiai paskelbtas 2020 m. liepos 1 d. KT nutarime pažymėta, kad siekiant išvengti Nesąžiningų veiksmų draudime nustatyto teisinio reguliavimo ir neapibrėžtumo, ir šio teisinio reguliavimo vidinei darnai užtikrinti, Nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymas turi būti priimtas iš naujo, laikantis Konstitucijoje ir jai neprieštaraujančiuose įstatymuose, Seimo statute nustatytos įstatymo priėmimo tvarkos, taip, kad priimtas įstatymas įsigaliotų iki 2020 m. liepos 1 d.
- 2020 m. sausio 30 d. žemės ūkio ministro įsakymu buvo sudaryta darbo grupė parengti Nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymo pakeitimo projektą. Poreikį sudaryti darbo grupę sąlygojo tam tikros Nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymo nuostatos, kurios netenkino pieno rinkos dalyvių (dėl pieno pardavėjų priskyrimo pieno pardavėjų grupėms, dėl produktų, parduodamų vidaus rinkoje, ženklinimo ir kt.) bei Nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymo teisėtumo apskundimas Konstituciniam Teismui ir ES Teisingumo Teismui.

4. Projekto esmė – siūloma iš esmės pritari Istatymo projektui ir juo siekiamiems tikslams, susijusiems su žalio pieno pirkėjų ir pardavėjų interesų (derybinių galių) pusiausvyros siekimu ir didelę galią rinkoje turinčių pieno perdirbimo įmonių rinkos galios panaudojimo apribojimu, apibrėžiant nesąžiningus veiksmus ir nustatant jų draudimą, tačiau siūlant jį tobulinti:

- nustatyti, kad Istatymo nuostatos netaikomos prekybai žaliu pienu (sudaromiems pieno pirkimo–pardavimo sandoriams) tarp pieno perdirbimo įmonių;
- atsisakyti inspektorius apibrėžimo kaip ne viską apimančio, o įtraukti ūkio subjektų veiklos priežiūros institucijos apibrėžimą ir jį išdėstyti taip: „Ūkio subjektų veiklos priežiūros institucija – *viešoji įstaiga Kaimo verslo ir rinkų plėtros agentūra* (toliau – Agentūra) ir *Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba*, atliekančios šio įstatymo priežiūros ir vykdymo funkcijas“;
- atsisakyti žalio pieno pardavėjų grupavimo pagal parduodamo pieno kiekį (šiuo metu nustatytas žalio pieno pardavėjų suskirstymas į 10 žalio pieno pardavėjų pagal parduodamo žalio pieno kiekį per vieną dieną);
- siūlytina patikslinti „žalio pieno pirkimo kainos“ sąvoką, nustatant, kad į žalio pieno kainą turi įeiti visos išlaidos, susijusios su sutarto žalio pieno kiekio tiekimu, t. y. ūkio subjektams derantis dėl žalio pieno kainos, turi būti įvertintos žalio pieno supirkimo bei pristatymo pirkėjui išlaidos;
- papildyti, nustatant, kad priemokos ir priedai yra esminės sutarties sąlygos, dėl jų taikymo turi būti susitarta ir jų dydžiai turi būti nurodyti žalio pieno pirkimo–pardavimo sutartyje;
- įtvirtinti, kad Istatyme nustatyta išimtis sutarties sąlygoms pakeisti, nepranešus kitai sutarties šaliai prieš 30 dienų, taikytina tik tais atvejais, kuomet kooperatinė bendrovė (kooperatyvas) yra sudariusi žalio pieno pirkimo–pardavimo sutartis tik su savo kooperatyvo nariais;
- įtvirtinti žalio pieno pardavėjams grupuoti taikytiną žalio pieno pristatymo žalio pieno pirkėjui būdo požymį (pienas pristatomas į pieno supirkimo punktą, pienas paimamas tiesiogiai iš ūkio specializuoto pieno šaldytuvo, pienas pristatomas tiesiogiai į pieno perdirbimo įmonę), nustatant, kad žalio pieno pardavėjams, parduodantiems žalią pieną tokiu pat būdu, žalio pieno pirkimo kainą neturėtų skirtis. Atskirai išskirti žalią pieną, pagamintą pagal nustatytas ir sertifikuotas kokybės sistemas: ekologinė gamybos sistema, nacionalinė žemės ūkio ir maisto kokybės sistema. Nustatyti tokį nesąžiningo veiksmo draudimą: žalio pieno pirkėjui perkant žalią pieną, atitinkantį žemės ūkio ministro įsakymu nustatytus kokybės reikalavimus, pagamintą pagal tą pačią kokybės sistemą ir jį pristatant žalio pieno pirkėjui tokiu pat būdu, žalio pieno pirkimo–pardavimo sutartyse draudžiama taikyti skirtingą žalio pieno pirkimo kainą, išskyrus atvejus, kai pienas perkamas iš žalio pieno pardavėjų, parduodančių savo pagamintą žalią pieną ir priklausančių pieno gamintojų organizacijoms, tačiau šiuo atveju negali būti taikoma mažesnė žalio pieno pirkimo kainą negu ji būtų nustatyta pagal žalio pieno pristatymo būdą.
- papildyti draudžiamuoju veiksmu, susijusiu su priemokų ir priedų dydžių ribojimu, t. y. drausti žalio pieno pirkėjams mokėti žalio pieno pardavėjams priemokas ir priedus už perkamą žalią pieną, kurių dydžiai kartu (bendra suma) būtų didesni kaip 20 proc. žalio pieno pirkimo kainos. Numatyti, kad už šios nuostatos laikymosi priežiūrą būtų atsakinga Agentūra;
- papildyti draudžiamuoju veiksmu, susijusiu su nuoskaitų už perkamą žalią pieną taikymu, t. y. drausti žalio pieno pirkėjams taikyti kitas nuoskaitas už perkamą žalią pieną, negu gali būti taikoma žemės ūkio ministro įsakymu nustatyta pieno supirkimo tvarka. Numatyti, kad už šios nuostatos laikymosi priežiūrą būtų atsakinga Agentūra;
- nustatyti, kad žalio pieno pirkėjas, norėdamas mažinti daugiau negu 5 procentiniais punktais žalio pieno pirkimo kainą (šiuo metu nustatyta 3 proc. kainos mažinimo riba), nustatytą žalio pieno pirkimo–pardavimo sutartyje, arba per vieną kalendorinį mėnesį sudarydamas naują

žalio pieno pirkimo–pardavimo sutartį su tuo pačiu žalio pieno pardavėju, privalo pagrįsti šios kainos mažinimą ir šį pagrindimą pateikti Agentūrai;

- tikslinti nuostatas dėl ūkio subjektų veiklos priežiūros institucijos teisių, administracinių sprendimų priėmimo bei poveikio priemonių taikymo, t. y. siekiant suderinamumo su nauja redakcija išdėstyti Viešojo administravimo įstatymo, įsigaliosiančiu 2020-11-01, nustatyti, kad priežiūros institucijos turi vadovautis Viešojo administravimo įstatymo nuostatomis. Nustatyti, kad žemės ūkio ministras patvirtina informacijos apie pasirašytas žalio pieno pirkimo–pardavimo sutartis ir statistinės informacijos apie žalio pieno pirkimo kainas viešinimo tvarką;
- patikslinti Įstatymo projektą, nustatant, kad už Įstatymo 3 straipsnio 2 ir 3 dalyse nurodytų reikalavimų pažeidimą ūkio subjektui skiriamas įspėjimas arba bauda iki 1,0 procento nuo įsigytos ar parduotos žalio pieno vertės už finansinius metus,ėjusius prieš finansinius metus, kuriais buvo padaryti šioje dalyje nurodyti draudžiami veiksmai, vietoj Įstatymo projekto numatytų fiksuotų baudos sumų;
- patikslinti Įstatymo projekte apibrėžiamas atsakomybę lengvinančias ir atsakomybę sunkinančias aplinkybes, t. y. lengvinančias aplinkybes papildyti šiomis aplinkybėmis: pripažinimu padarius pažeidimą bei savo noru nutraukus pažeidimo darymą, o atsakomybę sunkinančias aplinkybes papildyti šiomis aplinkybėmis: naikinimu ir (ar) klastojimu draudžiamų nesąžiningų veiksmų įrodymų bei jei buvo padaryta žala arba pažeidimas buvo padarytas pakartotinai per metus nuo šiame įstatyme nustatytos baudos paskyrimo;
- numatyti, kad jeigu yra atsakomybę lengvinančių aplinkybių, skiriamos baudos dydis turi būti ne didesnis nei pusė maksimalios baudos, o jeigu yra atsakomybę sunkinančių aplinkybių, skiriamos baudos dydis turi būti ne mažesnis kaip pusė maksimalios baudos. Numatyti, kad žemės ūkio ministras turėtų patvirtinti Įspėjimų ir baudų už Lietuvos Respublikos ūkio subjektų, perkančių–parduodančių žalią pieną ir prekiaujančių pieno gaminiais, nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymo pažeidimus skyrimo tvarkos aprašą;
- siekiant nuoseklios galiojančio teisinio reguliavimo poveikio *ex post* vertinimo sistemos kūrimo bei vadovaujantis 2020 m. balandžio 1 d. įsigaliojusiomis Teisėkūros pagrindų įstatymo IV skirsnio nuostatomis, nustatyti įpareigojimą ŽŪM iki 2023 m. lapkričio 1 d. atlikti įstatymo *ex post* vertinimą (apimant laikotarpį 2021 m. balandžio 1 d.–2023 m. kovo 31 d.);
- nustatyti, kad visi pateikti siūlymai įsigaliotų ne anksčiau kaip po trijų mėnesių nuo jų oficialaus paskelbimo dienos;
- nustatyti, kad žalio pieno pirkimo pardavimo sutartys, sudarytos iki įstatymo įsigaliojimo, per 6 mėn. nuo įstatymo įsigaliojimo turi būti peržiūrėtos ir patikslintos bei užtikrinama jų atitiktis šio įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nuostatomis.

5. Derinimas:

- suderinta be pastabų su Vidaus reikalų ministerija, Finansų ministerija;
- lieka neatsižvelgta į Ekonomikos ir inovacijų ministerijos, Teisingumo ministerijos, Konkurencijos tarybos, Lietuvos pramonininkų konfederacijos ir Lietuvos pienininkų asociacijos „Pieno centras“ (LPK ir LPA „Pieno centras“ pastabos atskirai pateiktos 2020 m. rugsėjo 14 d. raštu), Lietuvos žemės ūkio bendrovių asociacijos pastabas ir siūlymus (dėl trūkstamo numatomo teisinio reguliavimo poveikio konkurencijai vertinimo; trūkstamos analizės įvertinant šiuo metu galiojančio Įstatymo veikimo įtaką pieno sektoriui; dėl tikslingumo įvertinti tokio Įstatymo poreikį atsižvelgiant į iki 2021 m. gegužės 1 d. į nacionalinę teisę numatomas perkelti Direktyvos (ES) 2019/633 dėl įmonių vienu kitoms taikomos nesąžiningos prekybos praktikos žemės ūkio ir maisto produktų tiekimo grandinėje

nuostatas; dėl trūkstamo pagrindimo dėl kainų reguliavimo būtinybės (dėl reikalavimo mokėti vienodą kainą visiems pieno pardavėjams, pristatantiems pirkėjams žalią pieno tokiu pačiu būdu, bei dėl reikalavimo pieno pirkėjams pagrįsti ir pateikti Agentūrai pagrindimą ir gauti jos leidimą, norint žalio pieno kainą mažinti daugiau kaip 5 proc.); dėl siūlomo draudžiamojo veiksmo, susijusio su priemonių ir priedų dydžių ribojimu iki 20 proc. žalio pieno pirkimo kainos (argumentai dėl neatsižvelgimo pateikti derinimo pažymoje);

- pažymėtina, kad Projektu teikiami pasiūlymai dėl Įstatymo projekto tobulinimo buvo svarstomi/derinami darbo grupės dėl Nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymo pakeitimo projekto parengimo posėdžiuose dalyvaujant suinteresuotų institucijų ir visų asocijuotų struktūrų, veikiančių pieno sektoriuje, atstovams (ŽŪM pažymi apie įvykusius 9 darbo grupės posėdžius, kurių metu buvo išdiskutuotos visos Nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymo nuostatos, dėl tam tikrų Įstatymo projekto nuostatų (procedūrinių aspektų) buvo susitarta, tačiau nebuvo pasiektas sutarimas dėl kainodaros reglamentavimo (vienoda kaina grupėje, kainos mažinimo pagrindimas, priedų dydžių ribojimas);
- Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupė pateikė tikslinamojo, redakcinio pobūdžio pastabas ir pasiūlymus (tarp jų – dėl Projekto suderinamumo su Viešojo administravimo įstatymo Nr. VIII-1234 pakeitimo įstatymo Nr. XIII-2987 nuostatomis);
- 2020 m. rugsėjo 7 d. ŽŪM pateikė Projektą, patikslintą įvertinus Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės 2020 m. rugpjūčio 28 d. išvadoje Nr. NV-2371 pateiktas pastabas;
- vykdydama į 2020 m. rugsėjo 8 d. tarpinstituciniame pasitarime priimtus sprendimus, ŽŪM darbo tvarka organizavo nesutartų pastabų aptarimą su suinteresuotomis institucijomis (Teisingumo ministerija, Ekonomikos ir inovacijų ministerija, Konkurencijos taryba) ir pateikė papildomus argumentus dėl poveikio konkurencijai vertinimo, susiejimo su Direktyvos (ES) 2019/633 nuostatas perkeliančiu įstatymu, dalies kainodaros reglamentavimo nuostatų;
- 2020 m. rugsėjo 14 d. ŽŪM pakartotinai pateikė Projektą, patikslintą įvertinus minėtame tarpinstituciniame pasitarime ir Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės 2020 m. rugsėjo 8 d. antrinėje išvadoje Nr. NV-2425 pateiktas pastabas.

6. Atitikimas Vyriausybės programos nuostatomis – Projektas tiesiogiai Vyriausybės programos nuostatų neįgyvendina, tačiau atitinka Programoje įtvirtintą žemės ūkio sektoriaus valdymo efektyvumo didinimo siekį.

Vėluojama pateikti Vyriausybės išvadą Seimui 6 savaites.

7. Dalykinio vertinimo išvada – atsižvelgiant į 2020 m. rugsėjo 8 d. tarpinstituciniame pasitarime ir rugsėjo 14 d. ministrų pasitarime priimtus sprendimus, siūlytina Projektą pakartotinai aptarti tarpinstituciniame pasitarime ir svarstyti Vyriausybės posėdyje (B dalyje).

Ekonomikos politikos grupės patarėjas

Vaidas Talačka

Vaidas Talačka, tel. +370 706 63722, el. p. vaidas.talacka@lrv.lt